

de *grum* a *grum*, línia batent, fins al *grum* o altura sobre la coma de Ratanegada e --- arribaren a un *grum* o altura molt alt desús de Planès --- y al capdamunt de la Coma de l'Orri ---». El més probable sembla que això sigui simplement el ll. GRŪMUS, que del sentit de 'pilotet de terra' vagi passar a 'turonet'. Trobem «*grum de salt*: mica salis, grumus salis, salis frustulum, salis granum» ja en el DTo. (ed. 1647), i és possible que ja figuri en alguna ed. tardana del Nebrija català (no en Busa-N.) (cf. les cites del DBal.); *grums*, no definit, en Aversó, Torc. (1525.5). *Grum de la cera* ja en un doc. val. del S. XVI (AlcM); «s'obrí 'l dormitori, vessant resplandor y olor de *grum*, olor de temple», Noller (Pap., 214).

Avui ha quedat sobretot com a mot balear i valencianà: «El *grúm* de la oliva» sento a Sumacàrcer per al 'borró' o 'germen' de l'oliva o olivera (1962); Enr. Valor (c. 1950) defineix *grum* «conjunt de borrons incipient que té l'ametler quan va a moure». A Mallorca usà *grums de sal* Joan Rosselló de Son Fortesa; 'terços': «més geneta i pitjor que els senyors —deia la veu masculina i decidida d'en Tomeu, des de la dreta—. I la culpa és de Vossa Mercè, que encara li dóna *grums* de sucre», I. Vilallonga (Bearn XVIII, p. 246). A Menorca o almenys en part de l'illa sembla haver-se produït en aquest mot el canvi català de ū^m en om que constatem en *ploma*, *broma*, *flom*, *gòmena*; car si bé FebrCard. només hi registra «*grum*: *grumeiò*; *grumeiò*: *grumo*» (i formes verbals en -um-, veg. infra), en Camps Merc. (Folkl. Men. I, 44) trobem en una recepta culinària: «quan d'aigo arranca 's bull, diu tres Pare-nostres, un darrera s'altre, tirant, a cada començament de Pare-nostre, un *grum* de sal dins s'olla».

Pot ser forma d'herència mossàrab maestr. «*grumo*: cabdell, pinya de la col» (p. 416), que des d'allà arriba fins a l'Alt Aragó, des d'on degué passar a la Vall d'Àran, on se sent alguna vegada: «un *grumo* de col: un ull de col» a Graus (BDC VII, 79), *bromo* a Casp i Puebla de Ixar, *gromo* a Echo id. (Casacuberta, BDC XXI, 172).

DERIV.: *Grumoll*: «--- Alcides --- de prompte enardint-se son cor a una guspira / que li tramet l'Altíssim, despresa de son ull, / com estimada roca, se llansa al món que espira, / *gromoll* de terra y aygues, d'un caos al rebull», Atl. IV, 44d: vers de la versió de 1877 (diferent i sense aquest mot en la versió de 1867): avui *grumól* és la forma general en cat. oriental (altres escriptors Renaix. en AlcM); «herba, gorullo; Vilatorça: herba que cullen per als porcs», DAG.; abans trobem *grumull* en Belv. («en la llet, sang, en les farinetes etc.») i en Lab. (1839-88) «terços de sucre, farinetes, la part del líquid que's coagula, *grumull* de llet, de sang» i DAG. sense localitzar; però avui és variant desusada (que el DAG. no documenta, i que el DFa., DBal. i AlcM ometen del tot).

Judicant segons totes les aparences fonètiques sembla tractar-se d'un *GRUMŪCŪLUM que pogué substituir el llatí GRUMULUS en alguna part del llatí vulgar (tal com hi ha *geniculum/geniculum*, *feniculum/feniculum*, *ovicula/ovucula*, aquest només representat

en l'emp. *avoia* i gascó *aoulbe/olbe*); bal. *grumalló* (mall., men.); men. *grumeiò* · FebrCard, junt amb *grumeiós*: grumoso, *grumeiad*: cuajado, engrumecido, i *grumeiar-se*. Sembla haver-hi una primera aparició de *grumoll* en *garmolls* que figura en un text de falconeria de la primera meitat del S. XVI (AlcM), si bé potser contaminat per *granells*, com a nom d'una granel·lada o inflamació que es fa a la boca dels ocells. *Gramallons* emp. *Gromions* (S. xv).¹ *Grumallonejar*. *Grumallós*. *Agrumollar* [Verdaguer; EmVilanova, escrit *agromullar*, JFlo. 1873, 30].

Gruma emp. 'laminadura' (?), cf. it. *gruma*, *gromma* 'tartre de bóta', 'solatge', que Spitzer (ARom. VIII, 303) voldria relacionar amb l'it. *grumeruccio* 'redall' (?). Tort. *grumol* 'musclo (petxina)', BDC III, 99. *Grumets* 'classe de raïm' [1650, AlcM] a Bassella («hi havia tota una brocada de parra, que en collien molts quilos de *gruméts*, 1956); però a Llobera de Solsonès és més aviat 'gotim' («un *grumet* d'aquest negre», 1964), «un bon raïm per menjar és el *grumet*, de raça fina; però encara és millor el moscatell», Bladé (Benissanet, 161).

Grumejar [DAG., mall.] 'atraure el peix escampant esquer per l'aigua', usual a tota la costa de Llevant etc. (StPol, Blanes ---): «Després d'haver abundantament *grumejat*, escàrem les fluixes amb sardina fresca, i les descapdellàrem, tot amollant-les a l'aigua», «alerta, que no haju de *grumejar* es peixos amb sa teua sang, sents?» (Ruyra, 1903: *Pinya de Rosa* I, 36, 28), també en mall. (BDLC XII, 361, jo mateix anoto *grumagá* a la costa de Campos, 1964); *grumeig* 'la mena d'esquer usat per a això, i l'operació de grumejar', en els mateixos llocs: «amb la imaginació, el xicot --- preveia pesques meravelloses. —De primer un bon *grumeig* —va dir-se— això és important», «comparcix a la platja amb la seva olla de *grumeig* i les seves canyes» (Ruyra, id. II, 145, 159); però també hi ha una variant amb *bru-*, concurrent amb aquella a les Illes, i amb *bro-* en el P. Val.: «ha esquivat la peixquera; me s'ha romput la canya; el *bromech* y els aparells s'els ha emportat el diable», Sueco en «La Donsaina», ed. 1910, p. 101; eiv. «*brumetjar*: cebar los peces» (PzCabr.); a part de Mall., on de cert marisc (crec la cassoleta) em digueren «que solament s'usa per *brumagá* es peix» (Banyalbufar, 1964); a Ciutadella diuen *brumagá* (Moll, Misc. Alcover, 429), i a Maó entenc (AlcM) que amb totes dues inicials.

S'estén a les altres llengües més llevantines, sembla que pertot amb *br-*: Grau d'Agde *bruméc* «esca,allettamento»; Toscana *brumeggiare* (Accad. d'It., Diz. di Mar.); Elba *brumeggio*, Gènova *brümeggio* 'grumeig', Calàbria *abbrumacatu* «nutrito»; en les illes septentrionals de l'Adriàtic (tant de llengua veneciana com serbocroata) *brumàr*, Ragusa *abrum* m. [S. XVI],⁵⁵ *àbrum*, *abrumat*: Deanović (ARom. XXI, 276) i Màver (VRom. v, 227).

Aquests s'inclinen (com el *Dizionario di Marina Accad.* i el FEW) per derivar-ho del gr. βρωμα 'aliment', i és ben concebible, en efecte, que es tracti d'això (si bé encreuat amb *grum* en català) i es pot allegar que